МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ
ГО “ВСЕУКРАЇНСЬКА АСАМБЛЕЯ ДОКТОРІВ НАУК
З ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ”
МІЖНАРОДНА КАДРОВА АКАДЕМІЯ
UNIVERSIDAD CENTRAL DEL ECUADOR
UNIVERSIDAD TECNOLOGICA ISRAEL (REPÚBLICA DE ECUADOR)
“ANANIA SHIRAKATSI” UNIVERSITY OF INTERNATIONAL RELATION (ARMENIA)

ПРОБЛЕМИ МОДЕРНІЗАЦІЇ УКРАЇНИ

Випуск 8

Матеріали

Міжнародної науково-практичної конференції
присвяченої 30-річчю МАУП

“Актуальні проблеми модернізації
недержавного сектору освіти в Україні
у контексті світових тенденцій і національної практики”

м. Київ, МАУП, 11 квітня 2019 р.

Київ
ДП “Видавничий дім “Персонал”
2019

ББК 63.3(4УКР)я43
С76

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом (протокол № 3 від 27.03.19)

Редакційна колегія:
М. Н. Курко (голова), д-р юрид. наук, проф.;
Є. О. Романенко (заступник голови), д-р наук з держ. упр., проф.;
А. А. Ігнатченко (відповідальний редактор), канд. техн. наук;
І. П. Бідзюра, д-р політ. наук, проф.;
В. М. Воронін, д-р іст. наук;
М. Ф. Головатий, д-р політ. наук, проф.;
А. М. Кислий, д-р юрид. наук., проф.;
О. Л. Фещенко, канд. екон. наук, доц.;
Л. В. Янюк (виконавчий редактор)

Матеріали подано в авторській редакції.
Відповідальність за зміст та орфографію матеріалів несуть автори.

Проблеми модернізації України : [зб. наук. пр.] / МАУП. — К.: ДП "Видавничий дім "Персонал", 2008 —

С76 Вип. 8: Матеріали Міжнар. наук. конф. "Актуальні проблеми модернізації недержавного сектору освіти в Україні у контексті світових тенденцій і націо нальної практики", 11 квітня 2019 р. / редкол. : М. Н. Курко (голова) [та ін.]. — 2019. — 460 с. : іл. — Бібліогр. у кінці ст.

У пропонованому збірнику подано тези учасників науково-практичних конференцій з проблематики широкого кола аспектів процесу системної модернізації України.

Для науковців, громадсько-політичних діячів, студентів, а також усіх, хто цікавиться розвитком Української держави і світовим досвідом проведення модернізаційних процесів.

ББК 63.3(4УКР)я43+67.9(4УКР)301я43

© Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2019
© ДП "Видавничий дім "Персонал", 2019

Литвиненко В. І., Кісілевич-Чорнойван О. М.
Історико-правові аспекти розвитку приватної вищої освіти у США *63*
Bakhov I. S.
Active and interactive teaching methods as instruments for efficient activity of non-governmental institutions of higher education *66*
Костенко Р. В.
Соціальна адаптація та соціалізація майбутніх фахівців у процесі професійної підготовки у приватному ЗВО *69*
Бойченко Н. М.
Викладання етики як приклад значущості дисциплін гуманітарного профілю в освітніх програмах недержавних ЗВО *73*
Пархоменко-Куцевіл О. І.
Формування національної ідеї в системі освіти України *75*
Недюха М. П.
Концептуальні засади державної освітньої політики (на прикладі класичного приватного університету) *77*
Білий Л. Г.
Перспективи діяльності закладів вищої освіти приватної форми власності в контексті впровадження Закону України "Про вищу освіту" *79*
Коляденко Н. В.
Концептуальні основи підготовки медичних психологів у сучасних умовах реформування медичної та освітньої галузей *81*
Гула Р. В.
Мілітарний аспект в теоретичних проблемах розвитку освіти при використанні досвіду бойових дій *84*
Житник Н. В.
Особливості діяльності недержавного ЗВО в умовах ринку освітніх послуг: регіональний аспект *87*
Шаповалова А. М.
Модернізація недержавного сектору освіти в Україні: питання часу *90*
Мурашко М. І., Назарко С. О.
Особливості функціонування державних та приватних закладів вищої освіти *93*
Лісовський П. М.
Феномен недержавної освіти в сучасній Україні: стан, пріоритети, імперативи *96*
Мартишин Д. С.
Основні тенденції соціальної політики православних церков України в умовах процесів модернізації *98*
Дєгтяр О. А.
Інноваційний характер освітнього процесу недержавних закладів вищої освіти *104*
Лелик Л. І., Гринькевич О. С., Гринькевич В. М.
Ефективність вищої освіти в умовах глобальної академічної революції *106*
Dikarev O. I.
In search of a conceptual approach to "strategic culture" in elite preparation *109*

М. І. МУРАШКО
канд. екон. наук, доц. Чернігівський інститут ім. Героїв Крут МАУП

С. О. НАЗАРКО
канд. екон. наук, доц., Чернігівсьий інститут ім. Героїв Крут МАУП

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ДЕРЖАВНИХ ТА ПРИВАТНИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Як і будь-який сектор економіки, вища освіта потребує інвестицій, мотивацій, конкуренції і свободи. Якщо її розглядати як сферу виробництва освітніх послуг, то її можна оцінювати в категоріях продуктивності та ефективності. Втім не слід забувати, що основна мета закладів вищої освіти, як державних, так і недержавних — це все ж таки не прибуток, а нова якість життя кожної окремої людини та стабільність суспільства в цілому. Інвестиції у вищу освіту — це питання соціальної відповідальності і безпеки [6].

За офіційною статистикою [8], у 2017/18 навчальному році в Україні було 289 закладів вищої освіти, з них 77 приватні. З часу 2010/11 навчального року їх кількість зменшилася на 41 заклад, в т.ч. приватних — на 22. Відповідно і зменшилась чисельність осіб прийнятих на початковий цикл навчання на 31 % за зазначений період (у 2017/18 рр. — 264448 осіб, у 2010/11 рр. — 381362 осіб). Але незважаючи на зменшення закладів вищої освіти (далі ЗВО), ми спостерігаємо стихійну масовізацію української вищої освіти. Сьогодні студентами стають до 80 % випускників українських шкіл. Це супроводжується інфантильним ставленням абітурієнтів до обраної професії. Масовізація вищої освіти частково пояснюється соціальними причинами, у т.ч. кризовими явищами в економіці. Однак це також вказує на суттєве падіння (подекуди повну відсутність) якості й вимогливості в багатьох вітчизняних ЗВО.

Децентралізація державної влади вимагає широкої автономії закладів вищої освіти, до якої приватний сектор є, більш пристосований, ніж сектор державної освіти. Кращі приватні ЗВО активніше вводять новий освітній менеджмент; оптимізують витрати коштів на утримання закладу, адміністративні витрати, що вигідно відрізняє їх від державних закладів; оперативно запроваджують нові спеціальності, потреба в яких виникає на етапі формування суспільства знання; сприяють становленню дорослої людини, яка здатна мислити й діяти відповідально в контексті співпраці, реалізувати свою громадянську позицію, приймаючи рішення; активніше проводять моніторинг наукових та освітніх досягнень із впровадження освіти для сталого розвитку [1].

Державні ЗВО поступалися недержавним мобільністю, орієнтацією на нове, індивідуальним підходом до студентів і викладачів, оперативністю рішень. Проте державні ЗВО мають перевагу через постійний склад кафедр, кращу організацію навчально-методичної діяльності, наукових досліджень, підготовку фахівців вищої кваліфікації, а також підтримку державних органів.

Автономія ЗВО завжди розглядалася в якості інструмента для зростання якості українських вишів, забезпечення їхньої конкурентоздатності на міжнародній арені та демократизації студентського життя. Запровадження автономії означає передачу всієї відповідальності за якість освіти та наукових досліджень, разом з необхідними

організаційними і фінансовими інструментами, в руки самих ЗВО як самоврядних інституцій [3].

З початку виникнення недержавної вищої школи між її керманичами і керівництвом державних закладів склалися відносини гострої конфронтації. Чинне українське законодавство про вищу освіту прописане в термінах фактично бінарної опозиції між приватною і державною вищою освітою [4].

Державна освіта та її суб'єкти мають неприбутковий статус і звільнення від оподаткування; припускається, що надана тут вища освіта є публічним благом, отже вони мали право на державне фінансування. Державою законодавчо визначено основні джерела фінансування закладів вищої освіти державної форми власності — кошти державного бюджету, кошти галузей економіки, державних підприємств і додаткові надходження.

Бюджетний кодекс України дозволяє державним ЗВО поєднувати бюджетне фінансування із власними надходженнями, які утворюються внаслідок надходження плати за послуги, що надаються ЗВО згідно із законодавством. Тобто, фактично державним ЗВО надано право реалізовувати свої освітні послуги і фактично здійснювати комерційну діяльність на пільгових умовах. А щорічне фінансування за державним замовленням підготовки фахівців, науково-педагогічних та робітничих кадрів, підвищення їх кваліфікації фактично призводить до утримання ЗВО, а не до підготовки фахівців на конкурентних засадах та відповідно до державної потреби, що склалася на ринку праці [7].

У зв'язку з цим, доцільно органами державної влади здійснення постійного моніторингу ринку праці з метою уникнення ситуації, коли держава замовляє і фінансує підготовку фахівців, які їй сьогодні не потрібні, і одразу ж через фонди зайнятості знову фінансує тих самих фахівців з метою їх перекваліфікації. Держава передусім повинна фінансувати спеціальності (які не користуються попитом в абітурієнтів), брак яких призводить до погіршення показників роботи тієї чи іншої галузі [5].

Приватна освіта має прибутковий статус і оподаткування на умовах комерційного підприємства (за винятком основної діяльності — освітніх послуг) і позбавлені будь-яких пільг щодо оплати комунальних послуг. Приватні заклади вищої освіти досі не мають відповідного статусу в системі державної освітньої політики. Їх стан сьогодні визначається подвійною юридичною природою: вони одночасно виступають і як суб'єкти підприємницької діяльності, і як навчальні заклади. Звідси діяльність приватних вишів регламентована безліччю законодавчих актів, які інколи суперечать один одному [2], наприклад: приватні ЗВО змушені витрачати на придбання основних фондів власні кошти, тоді як державним вишам на це виділяють кошти з держбюджету; ЗВО приватної форми власності, які акредитовані Державною акредитаційною комісією і видають дипломи державного зразка, не мають державного замовлення на підготовку фахівців для державного сектора економіки та на проведення наукових досліджень. Таким чином, недержавний ЗВО не отримує жодної урядової підтримки ні у вигляді стипендій для студентів чи додаткового соціального забезпечення викладачів, ні державного замовлення на підготовку фахівців та ін.

На сьогодні система вищої освіти як ціле перебуває у стані стагнації, не залежно від того, чи є ЗВО державним, чи приватним. В таких умовах без серйозного перегляду політики фінансування втримати заклади вищої освіти від "вимирання" та масштабних скорочень неможливо. Але чи дійсно скорочення, "оптимізація" чи ліквідація є конструктивним рішенням проблеми? [6].

Очевидно, що ця ситуація вигідніша сильним вишам, які готові "проковтнути" слабших. Проте, ліквідація слабких в недалекій перспективі зачепить і сильних. В

першу чергу це відобразиться на долі здобувачів наукових ступенів, для яких не буде робочих місць. Їх число буде природним чином скорочуватися і це, зрештою, призведе до занепаду наукових шкіл. На відміну від звичайних підприємств, закриття ВНЗ є соціально небезпечним. Воно викликає опір не лише через скорочення робочих місць, але й тому що призводить до знищення унікального академічного середовища, націленого на приріст знань і формування інтелектуального капіталу. Це соціальна травма не лише для колективу, але й для навколишнього суспільного оточення. Проте навіть у разі закриття одних закладів, навряд чи можна очікувати, що у інших з'явиться більше ресурсів чи стимулів для підвищення якості освіти [6].

Висновки. Дискримінація недержавних вишів не зробить сильнішими державні ЗВО, а лише понизить градус конкурентності на вже нині не надто динамічному освітньому полі. Необхідно розуміти, що комплексна дерегуляція та створення сприятливого економічного клімату є критично важливими для закладів вищої освіти різних форм власності. Без цього мало шансів досягти будь-якої, порівнянної зі світовими стандартами, якості вищої освіти.

Досвід багатьох країн, свідчить, що ефективне функціонування вищої освіти досягається за рахунок: державної політики, спрямованої на підтримку і розвиток вищої освіти; ефективного управління фінансовими ресурсами на рівні ЗВО. У такому аспекті перед системою вищої освіти постають дві групи нових завдань. Одна з них обумовлена необхідністю забезпечення моніторингу та якості процесу навчання, друга — підвищенням ефективності управління фінансовими ресурсами ЗВО в рамках поточного та середньострокового планування.

Джерела

1. Аналітична записка про стан приватного сектору освіти в Україні /Асоціація навчальних закладів приватної форми власності. 2012. [Електронний ресурс] — Режим доступу: www.assoc.e-u.in.ua/uploads/word/ Analitichna_ zapiska_OSNOVNA_12_05_
2. Буяшенко В. Недержавні вищі навчальні заклади і державна політика освіти в Україні / В. Буяшенко // Вісник Академії праці, соціальних відносин і туризму. — 2017. — № 4. — С. 220–35.
3. Гончаренко М. "Радянські шори" сучасної вищої освіти // Освіта. 2017. 16 березня. [Електронний ресурс] — Режим доступу: http://osvita.ua/blogs/55103
4. Михайліченко М. В. Приватні вищі навчальні заклади: функціонування та управління у контексті демократизації / М. В. Михайліченко // Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Філософія. — 2017. — Вип. 48(2). — С. 138–149.
5. Освітня реформа: зниження статусу ВНЗ? / ГО "Євроосвіта". [Електронний ресурс] — Режим доступу: http://www.euroosvita.net/prog/print. php/prog/print.php?
6. Панич О. Реформа фінансування вищої освіти: на що слід звернути увагу. [Електронний ресурс] — Режим доступу: http://education-ua.org/ua/articles/1068.
7. Про затвердження Порядку розміщення державного замовлення на підготовку фахівців, наукових, науково-педагогічних та робітничих кадрів, підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів: Постанова Кабінету Міністрів України від 20 трав. 2013 р. № 363. [Електронний ресурс] — Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/363-2013.